

Pista Bátyám,

boncolgatva és tanulmányozva az új Codexet, felfigyeltem arra, hogy az új Codex mennyivel enyhébben ítél meg egyes eseteket, mint a régi.

Vonatkozik ez elsősorban a házasságjogra. De nem a hitehagyásra. Ezzel kapcsolatban írtam e dolgozatot.

1985. március 25-től 13-szor voltam kihallgatáson. És mindig, felmutatva egy-egy dolgozatomat, megkérdik: "kinek és miért írta?"

Ezért írom most már dolgozataimat unokáimnak. Hála Istennek tizen vannak. Az űk kérdéseire jogom van válaszolni.

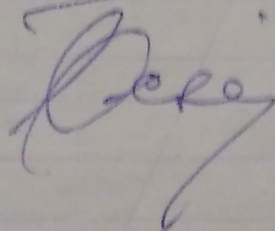
Aki illetékes, elolvasva e témafejtégetésemet, azt mondta: nihil obstat.

Szeretném, hogy az utókor is tudja, mi, akik e téma részesei voltunk, hogyan vélekedtünk erről a kérdésről? Ezért arra gondoltam, ha Te helyesled és a dolgozatomban nem találsz hibát, tedd a „nevem” mellé. Nem hiúságból kérem ezt, mert hidd el, kedves Bátyám, csak egy „rangot” kérek a jó Istentől: hogy mindhalálíg hű maradhassak.

Mi csendben élünk. Érdekességként megemlítem, 16-20 éves unokáim bejelentették, űk is hisznek a Mikulás bácsiban, ezért elhoztak egy-egy félcipőt, hogy kitegyék nagymama ablakába, mert a Mikulás bácsinak tudni kell, hogy nagyapáéknak tiz unokájuk van.

A Hölgyeknek kézcsók. Téged pedig, kedves Bista Bátyám, őszinte tisztelettel és nagy-nagy szeretettel ölel:

Ungvár, 1986. december 4.

Kárpátalja görög katolikus Egyháza.

Kárpátalja görög katolikus Egyháza a Szovjetunió területén fekszik.

A Munkácsi Egyházmegye főpásztorának püspöki címere azt a bibliai jelenetet ábrázolja, mikor a háborgó tengeren ott hanyóáik a csónak, benne a kétségbeesett tanítványok és Jézus kitárt karokkal szól hozzájuk: "Ne féljete! Én veletek vagyok..."

E krisztusi szavak bátorítóan szólnak hozzánk: papokhoz és e vallás híveihez. Hisz egyházunkat a szovjet állami hatóság likvidálta, vallásunk szabad gyakorlását betiltotta.

Mikor e sorokat írom, a helyzet változatlan. Igaz ugyan, hogy nemrég Gorbácsov államelnök a pápával találkozott. És állítólag, itt a SzU-ban, új vallási törvény is készül. Van reményünk? Lehetünk-e optimisták?

Igaza van és helyesen ábrázolja József Lajos református lelkes, beszámolójában, a kárpátaljai keresztény egyházak helyzetét: "A második világháború után, a keresztény felekezetek ismét nehéz helyzetbe kerültek. A sztálinizmus még ereje teljében volt." Majd így folytatta: "át kellett vészelnünk a sztálini önkény időszakát."

De kicsit irigykedve olvasom további beszámolójában, hogy a református egyházi élet "csak a templomra szorítkozott és a temetésekre."

Mi görög katolikusok, ettől is meg voltunk fosztva. Templomainkat elvették és temetni is, csak titokban temethettünk. A mi életünk és munkánk, ahogy helyesen mutat rá Mayer Mihály pécsi püspök, "katakomba szolgálat" volt és az ma is.

Ezek után mégis, vakmerően még egyszer felteszem a kérdést: lehetünk optimisták? Van reményünk?

Ha csak emberi ésszel akarok e kérdésre feleletet adni, csak azt mondhatom: határozott válasz erre a jövő ad.

De én vallom, hittel és rendületlenül, hogy a mi kis életünk, értem ezalatt a kárpátaljai görög katolikus egyház életét, benne van Isten tervében.

Ezt találóan Paskai László bíboros, így fogalmazza meg: "Isten nemcsak az egyes emberek életébe szól bele, de bölcsességével a történelembe is."

Lehetünk optimisták? Van reményünk?

Mint hívó ember, határozott "igen"-el válaszolok. És e válaszuk Krisztus szavaira épül: "Én veletek vagyok. Ne féljete! Ne féljete!"

%%%%%%%%%

A Munkácsi görög katolikus Egyházmegye története, helyesebben, keletkezésének története az 1649-es években kezdődik. De teljesen önálló joghatósággal bíró egyházmegyének, a Szentszék 1771-ben ismerte el.

Határai nagy területet foglaltak el: Bereg, Máramaros, Ung, Ugocsa, Zemplén vármegye, azaz a mai Kárpátalja. De joghatósága a magyar Alföldre is kiterjedt, vagyis arra a területre, ahol csak magyar görög katolikusok éltek. Az említett területeken kívül, a mai Szlovákiában élő görög katolikusok is joghatósága alá tartoztak. Ekkor 465 paróchiája volt és öt szent Bazil-rendi kolostora.

Az idők folyamán ebből hasították ki 1818-ban az eperjesi és 1912-ben a hajdúdorogi egyházmegyét.

7.

1949-ben, a Munkácsi Egyházmegye megszűnésekor, a paróchiák száma 265 volt. A hívek lélekszáma 450 ezer. Ebből 28 ezer magyar, 16 ezer román, kis százalékban szlovák. A többi, a többség ruszin nemzetiségű. A papok száma kb. 350, ebből 95 % nős, családos ember. Az egyházmegyének saját papi szemináriuma volt, női és férfi tanítóképzője, árvaháza, diakinternátusa és levéltára.

%%%%/%%/%%/%%/%%/%%/%%

Az Egyházmegye jogilag, de csak teoretice, az esztergomi primás joghatósága alá tartozott. De ennek semmiféle gyakorlati jelentősége nem volt, mert mint önálló egyházmegye: "Ecclesia sui iuris" egyedül a Szentszéknek van alárendelve.

Ugyanez a helyzet volt a csehszlovák uralom alatt is, mikor csak adminisztratív volt kapcsolatban a prágai primással. Ezt bizonyítja a liturgiai szöveg is, melyben csak a pápa és a megyéspüspök nevét említjük és soha nem valamelyik metropolita, pátriárcha vagy primás nevét.

TÖRTÉNELEM.

Lapozgassuk csak a történelem lapjait. Vallás-üldözéssel mindig találkozunk. Vegyük csak a kereszténység két ezer éves történetét. Voltak államok, uralkodtak királyok-esászárok, véreskező tirannusok, mint például Néro, Diokleciánus, Sztálin, akik szöges ellentétben álltak Krisztus tanításával. És tagadtak, üldöztek minden igazságot, amelyet az Evangélium hirdet.

Vagy vegyük a türelmetlen középkort. Az inkvizíciót, az európai vallásháborút, a keresztes háborúkat... amikor mindkét oldal, saját "jogait", meggyőződését fegyverrel védekezte vagy pedig így, fegyverrel próbálta igazolni. És legtöbbször -kinézetlenül.

Feltehetjük a kérdést, hogy ma 1989-ben, a XX. század vége felé, vannak még véres vallásháborúk vagy véres keresztény üldözések? Nem, ilyen esetekkel ma nem találkozunk. Ma más idők és időkben élünk.

Olyan időkben élünk, melyekben az egész világ hirdeti az emberi jogok sérthetetlenségét. A lelkiismereti és a vallás szabadságát. Sőt! Ezen jogokat és szabadságokat, így a vallás szabadságát is, az egyes államok alkotmánya is lerögzíti.

Sőt! az államok egymás között külön szerződéseket is kötnek, hogy ezen emberi jogokat, kölesönösen, a saját területükön tiszteletben tartják. Ilyen például az 1973-ban aláírt "helsinki szerződés."

Gyönyörű szavak. De sajnos, a valóságban nem mindenütt így van. "Mert olyan időkben élünk -folytatta e gondolatot Wojtyla bíboros, a mostani II. János Pál pápa, mely időkben a küzdelem a vallás ellen, ma is, egyes államok és politikai pártok fő programja." Sajnos e szavak a mára is vonatkoznak.

Lenin a munkáspárt és a vallás c. művében a következőket írja: "a vallás ellen harcolnunk kell..."

"A szovjet hatalom, fennállásának első éveitől kezdve, rendszeresen, szellemi és fizikai eszközökkel is, könyörtelenül harcolt és harcol a vallás ellen.

De nem hallgatható el -írja továbbá az ungvári Kárpáti Igaz Szó az 1988. április 27. számában, hogy a Szovjethatalom, e vallásellenes tevékenysége korántsem volt mentes a nehézségektől, túlkapaszkodástól, sőt tévedésektől is..."

Ezt ismét alátámasztják Wojtyla bíboros szavai:

"Mindez, tényekkel is bizonyítható. Mert vannak országok /sajnos nálunk is, a SzU-ban is így van/ hogy egyes vallásfelekezetek templomai zárva vannak. És a papot, aki keresztel, vagy otthon zárt ajtóknál mögött miséz, gyóntat, esket vagy temet... ha nem is kényszermunkára ítélik, de megbírságot adják és kihallgatásokkal kakkalják.

Ez tény és valóság.

GLÁSZNOSZTY.

Ma, a glásznoszty és peresztrojka korában, változott a helyzet? Sajnos, nem! A lényeg nem változott. Csak a szavak lettek szebb ruhába öltöztetve.

Az 1949. esztendő.

1949-ben mindenki előtt világos volt: a szovjet hatalom, Lenin tanítását, hogy a vallás ellen harcolni kell, komolyan veszi és tervszerűen harcol is -minden eszközzel- a vallás ellen.

Nálunk, Kárpátalján is így történt. Átgondolt taktikával, ördögi furfanggal tette ezt.

Tudnunk kell, hogy Kárpátalján, a legnagyobb vallásfelekezet a görög katolikus egyház volt, közel fél millió hívőjével és több mint 300 papjával.

Ezt az egyházat 1949. február 17-én az állami hatalom likvidálta, magyarul: felszámolta.

E latin szó "likvidálni", nem átvitt értelemben, de szó szerint értendő: felszámol, megszüntet, megsemmisít, eltöröl. Tehát egy vállalatnak, vagy egyesületnek, e vállalat tevékenységének megszüntetése. Ezt nevezük likvidálásnak.

Ő, a szovjet hatalom birtokosai, e szónak az értelmezését nemcsak elméletben rögzítették, de a gyakorlatban is valóra váltották.

A görög katolikus egyház nyilvános működését betiltotta. Vallásunk szabad gyakorlását megtiltotta. Templomainkat bezáratta vagy átadta az államvallás képviselőinek. A püspöki palotát, melyben a püspöki iroda is volt, elvette. Az egyház papjait úgy a püspöki palotából, mint a paróchiákból... utcára tette. Ez szó szerint értendő.

Vég nélkül lehetne felsorolni a sztálini önkényuralom barbár és jogtalan határozatait és cselekedeteit, melyekkel lábbal tiporták az emberi méltóságot és szabadságot... melyekkel sújtották Kárpátalja görög katolikus papjait.

De térjünk vissza a "likvidálás" szó értelmezéséhez, ahogy azt a szovjet hatalom birtokosai -a gyakorlatban- végrehajtották.

Nemrég, az új év elején, január 7-én kedves vendégünk volt. Magyarországról meglátogatott minket dr. Keresztes Szilárd, a hajdudorogi egyházmegye püspöke.

Olvasta az újságokban is a hírt, hogy 1989. december 13-án megjelent a szovjet kormány rendelete, mely újra engedélyezte Kárpátalja görög katolikus híveinek és papjainak szabad vallásgyakorlatát.

Eljött, hogy Karácsony ünnepén, az ungvári püspöki Katedrálisban üdvözlje az egyházmegye híveit.

Ehelyett, püspökünk -az előttünk bezárt ungvár-ceholnyai templom kertjében, a sejtében "összekovácsolt" sátor alatti asztal mellett, mely oltáruul szolgált... szabad ég alatt, minusz 8 fokos hidegben tudta csak fogadni püspöktársát és kíséretét.

Itt mutatta be a két püspök a misét, 23 pap asszisztálása mellett, kb. 2 ezer hívő jelenlétében.

JÁNOS PÜSPÖK BESZÉDJE.

Miután párhuzamot vont beszédjében az istállóban született kis Jézus és a jelenlegi helyzet között, beszédjét Kárpátalja főpásztora, Szekedi János püspök így folytatta: "a kis Jézus jászolban született, mert szülei nem kaptak helyet a szálláson." /Lk 1,7/

4.
Mi is, 1990-ben, csak itt a szabad ég alatt imádkozhatunk, mert "nem kaptunk helyet" városunkban, Szülőföldünkön.

Idézzük fel a múltat. Hogyan történhetett meg ez? Mikor és kik vették el otthonainkat, diplomainkat?

Idézzük fel a múltat. De nem gyűlölettel és kesergéssel, de azért, hogy akik elkövették, akik bezárták templomainkat és kikergettek otthonainkból...jóvátehessek annak a kornak barbár cselekedeteit.

Mert mi is történt 1949.február 17-én, ennek a napnak reggelén, pontosan 9 órakor?

Az ungvári állami hatóság képviselői, tizenhárman voltak, beállítottak a püspöki irodába, miután lent a kapuban őrséget állítottak...és bejelentették, hogy lefoglalják és ~~és~~ átveszik az egész püspöki palotát és a Katedrális: felszereléssel, irodával, könyvtárral, levéltárral és lakosztállyal együtt, ahol emberek, sőt családos emberek is laktak...és átvették.

Ne gondoljátok, kedves Híveim, folytatta püspökünk, hogy ez u.n.szabályos, európaiag értelmezett törvényes átadás volt. Nem! Semmiféle jegyzőkönyvben rögzített hivatalos átadás volt ez. Csak követelték: azonnal átadni a kulcsokat, a palota és a Katedrális kulcsait...és mindnyájunknak akik ott laktunk, azonnal el kellett hagynunk otthonunkat.

Meg kell hogy jegyezzem, velünk és közöttünk lakott két paptestvérünk, családos emberek: Kótyuk Ferenc és Ortutay Elemér. Őket is, apró 4-4 gyermekükkel, kikergették az utcára anélkül, hogy számukra otthonról, lakásról gondoskoáltak volna.

És ez, egy hideg téli napon történt. Éppen olyan hideg zord tél volt, mint ma.

De a pohár még nem telt be. Mindazokat a papokat, akik nem ismerték el ezen barbár cselekedetek "jogosságát", így egyházunk likvidálását...és hitüket, esküjüket meg nem tagadták, letartóztatták és 25 évi szibériai kényszermunkára ítélték. 129 ezeknek a száma.

Hosszú lenne felsorolni a neveket, csak egy-kettőt említek: Harajda, Bendász István, a három Egressy testvér, majd ahol apa és fia is hitvalló volt: Bacsinszky, Duliskovics és Ortutay, Ujhelyi, Bóbita, Vaszkó Péter, Kohutics, Choma, Ivancsó, Lelekács, Hrabár, Kampó, Kabáczy, Matécsa, Margitics, Csurgovics...és sorolhatnám a neveket, hogy 129 legyen.

Ezek közül 30-32 a lágerekben halt meg. Hatot közülük kivégeztek. Vagy legyilkolták? ...nem tudom, melyik kifejezés a helyesebb. Ime a nevük: Romzsa püspök, dr.Fenczik, Demjánovics, Orosz Péter, Zavagyák, Csépes János.

NARANCSIK IMRE.

Kárpátalja vallási helyzetét elemezve, a többi felekezeteknél sem volt "rózsásabb" a helyzet. A rámai katolikus papok közül 18-an lettek elítélve. A református papok közül 20 voltak börtönben, közülük ketten ott haltak meg.

Erkölcsei kötelességemnek tartom itt kiemelni, hogy különösen Narancsik Imre lelkész elvesztését fájjalom.

Mint fiatal teológus, a beregszászi Széchenyi főiskolai egyesületnek voltam a tagja, ahol Narancsik többször tartott előadást. Vaslogikája, meggyőző ékesszólása, izzó tiszta magyar öntudata, lényéből sugárzó papi hivatástudata reám is nagy hatással volt. Túlzás nélkül állithatom, hogy öntudatos magyar nívoltomat, emberi és papi hivatástudatomat sokban Narancsik Imrének köszönhetem.

Akármilyen furesának tűnhet sokak szemében, hogy egy református pap szavai és életvitele, döntő befolyással voltak egy görög katolikus teológus életére, de ez tény. Nagy tisztelettel és hálával gondolok Narancsik Imre személyére.

2.

A munkácsi főrabbi természetesen zsidó volt és nem keresztény. Nevét sajnos nem tudom, de 1955-ben, kiszabadulása után az USA-ba vándorolt és a rádión keresztül, magyar nyelvű sorozatos beszámolót tartott lágeri élményeiről.

Nagy műveltségű és őszinte magyar érzésű ember és jó pap volt. Őt is 25 évre ítélték. A Vorkuta melletti Ábez-ben töltötte büntetését, ahol apám is volt. Egyike volt azon rabmagyaroknak, akik édesapámat, Karácsony szentestéjén, utolsó útjára elkisérték.

E példák is bizonyítják, hogy Kárpátalján, mily széleskörű vallásellenes propaganda volt, melynek súlyos és nagy áldozatai is voltak.

E terület különböző vallásfelekezetei, mégis átvészelték a sztálini önkény időszakát. Igaz: "fogyva bár, de törve nem."

LUPUS ET AGNUS.

Engem az ungvári Népbíróóság ítélte el: elnök, két ülnök és az államügyész.

Gimnáziumi hittanár voltam és cserkészparancsnok. Külön "érdekesége" volt e tárgyalásnak /természetesen, csak számomra/, hogy egybeesett pappá szentelése napjával. Aznap, október 5-én voltam nyolc éves pap és 33 éves.

Beidézték tanúként, volt igazgatómat és három tanítványomat.

Beismerem-e, -kérdték, hogy pap vagyok? Beismertem és ezt igazolták a tanúk is.

Beismerem-e, hogy minden nap miséztem és a misében a pápa nevét említettem? Beismertem.

Tehát -fűzte tovább az ördögi hálót az ügyész, beismerem-e, hogy december 6-án, január 30-án és március 15-én is miséztem? Beismertem.

Ergo, harsogta oroszul győzelemittasan az ügyész, a vádlott beismerte, hogy támogatta a fasisztákat és a hortista magyarokat, mert minden nap, így december 6-án is, Horthy névnapján, január 30-án, Hitler hatalomátvételének napján és a fasiszta magyarok nemzeti ünnepén imádkozott értük, azaz támogatta őket...

Nem volt ellenvetés. Az utolsó szó jogán, ezt is kegyesen megengedték, hiába mondtam: de kérem, én nem zavarhattam fel a patak vizét, hisz én lejjebb álltam... a bárány sorsára jutottam.

VORKUTA.

Igy kerültem Vorkutára, paptársaim pedig Karagandába, Ábezbe és Szibéria különböző lágereibe.

Igy maradtak árván a kárpátaljai görög magyar falvak görög katolikus hívei is. Templomaink raktárak lettek vagy az államvallás tulajdonába mentek át.

Mi is lassan-lassan megöregedtünk. Hangunk mindig gyengébb és halkabb lett. Harangjaink is elnémultak. 40 évig hallgattak...

Lehetünk-e optimisták? Van reményünk? hogy Kárpátalja magyar falvaiban, ahol görög katolikusok laknak és élnek, újra szabadon, nyíltan imádkozhassunk?

Ej, ha tudnák, ha megértenék a szovjet állami hatalom birtokosai, hogy mily fontos az ember számára, hogy nemcsak fizikai és szellemi, de lelki igényeit is szabadon kielégíthesse... már régen orvosolták volna fájó sebeinket.

7

TE DEUM ...

Te Deum laudamus...adjunk hálát az Urnak, ezek a szörnyű sztálini idők elmúltak.

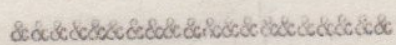
Lehetünk-e optimisták? Van reményünk? Hisz mintha valami reménysugár, halvány reménysugár is megjelenne.

Kárpátalja fiatal költője, Balla D.Károly is így bátorít minket:

Testvér! Ne rágódj a múlton: "váll ránduljon, kéz legyintsen, az bármi volt, lassan megfakul..."

Van reményünk? Persze, hogy van, csak kérjük az Urat, hogy az "égi fény hasson át rácsok és falakon."

Igen, mi megértjük fiatal költőnk prófétai üzenetét: fel a fejjel! Hisz "újra gyúl égi fény..."

1988-ban --több mint negyven év óta először, Ungváron újra megszólaltak a harangok: "s a templom újra harangszót tanul."

És mi újra halljuk és hallgatjuk harangjaink szavát és rajta keresztül, mintha az Ur üzenete szólna hozzánk:

"...én a sziklára építettem egyházamat és a pokol kapui sem vesznek erőt rajta." /Mt 16,18./

"Ne féljete! Én veletek vagyok mindennap, a világ végezetéig./Mt 28,20./ "

Ámen ! Ugy legyen !

Ungvár, 1990. január 21.

Dr.Ortutay Elemér.